

Informácie o energii a kritická gramotnosť

Informácie o energii a kritická gramotnosť	1
Ako funguje tento kurz	1
Úvod	2
Čo sú energetické informácie?	3
Čo je kritická gramotnosť?	3
Hodnotenie informácií o energii	4
Záver	6
Ďalšie zdroje	6
Poďakovanie	6

Ako funguje tento kurz

Tento krátky 30-minútový kurz vám pomôže orientovať sa v zložitom svete informácií o energii, robiť informované rozhodnutia a prispievať k udržateľnej energetickej budúcnosti v Európskej únii. Kurz vám pomôže získať základné zručnosti potrebné na rozšifrovanie, hodnotenie a uplatňovanie kritického myslenia v otázkach energetiky.

Môžete byť:

- Angažovaný občan, ktorý sa snaží porozumieť zdrojom energie, technológiám a politikám.
- Zainteresovaný spotrebiteľ, ktorý chce robiť informované rozhodnutia o svojej spotrebe energie.
- Kritický mysliteľ, ktorý má záujem o hodnotenie informácií a boj proti dezinformáciám.

Tento kurz prehĺbi vaše chápanie digitálnej energetickej transformácie a podporí vašu vlastnú digitálnu energetickú cestu! Je súčasťou súboru 12 kurzov s názvom [Digital Energy Essentials](#) (Základné prvky digitálnej energie), ktoré vyvinul projekt Every1 s cieľom umožniť a posilniť zapojenie všetkých do energetickej transformácie. Viac informácií o projekte nájdete na: <https://every1.energy>

Na konci kurzu vám odporúčame ďalšie vzdelávacie materiály, ktoré môžete preskúmať. Patrí medzi ne kurz [Čo je digitálna energetická transformácia?](#) ktorý sa zaoberá tým, čo je digitálna energia a dôvodmi prechodu na digitalizáciu našej výroby a spotreby energie.

Ide o preklad pôvodnej [anglickej verzie kurzu](#), ktorý obsahuje možnosť vyplniť krátky kvíz a získať digitálny odznak Every1.

Tento projekt bol financovaný z programu Európskej únie pre výskum a inovácie Horizont (2021-2027) na základe grantovej dohody č. 101075596. Za obsah tohto kurzu zodpovedá výlučne projekt Every1 a nemusí nevyhnutne odzrkadľovať názor Európskej únie.

Výsledky vzdelávania

Po absolvovaní tohto krátkeho kurzu by ste mali byť schopní:

- Definovať energetické informácie a kritickú energetickú gramotnosť v kontexte Európskej únie.
- Používať rôzne stratégie a prístupy na posúdenie dôveryhodnosti zdrojov informácií o energii a rozpoznať potenciálne skreslenia.

Úvod

Európska únia (EÚ) prechádza hlbokou energetickou transformáciou, ktorú poháňa naliehavá potreba bojovať proti zmene klímy, znížiť závislosť od fosílnych palív a vytvoriť udržateľnejší a bezpečnejší energetický systém.

Občania zohrávajú v tejto transformácii kľúčovú úlohu. Porozumením informácií o energii a uplatňovaním kritických gramotnostných zručností môžeme robiť informované rozhodnutia, zúčastňovať sa politických diskusií a prispievať k čistejšej energetickej budúcnosti.

Čo sú energetické informácie?

Pozrime sa bližšie na to, čo rozumieme pod pojmom *energetické informácie*.

Energetické informácie sa môžu týkať širokej škály údajov, poznatkov a pohľadov súvisiacich s:

- **Zdroje energie:** fosílna palivá, obnoviteľná energia (solárna, veterná, vodná, geotermálna, biomasa), jadrová energia.
- **Energetické technológie:** Výroba, prenos, distribúcia, energetická efektívnosť a skladovanie energie.
- **Energetické otázky:** Zmena klímy, energetická bezpečnosť, prístup k energii, energetická chudoba a sociálne a ekonomické dopady energetických rozhodnutí.

Informácie o energii sú dôležité, pretože nám umožňujú:

- **Prijímať informované rozhodnutia:** Či už si vyberáte dodávateľa elektrickej energie, zvažujete modernizáciu energetického systému vo vašej domácnosti alebo hlasujete o energetickej politike, správne rozhodnutia závisia od prístupu k presným a objektívnym informáciám.
- **Porozumieť celkovému obrazu:** Porozumenie zložitosti energetického systému vám umožňuje pochopiť jeho dôsledky pre životné prostredie, ekonomiku a spoločnosť ako celok.
- **Aktívne sa zapájať do diskusií o digitálnej energetickej transformácii:** Energetická gramotnosť vám umožňuje zapájať sa do zmysluplných diskusií, presadzovať zodpovednú politiku a žiadať zodpovednosť od rozhodovateľov.

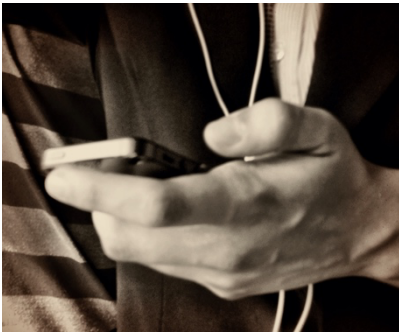

Čo je kritická gramotnosť?

V tomto kurze opisujeme *kritickú gramotnosť* ako aktívne zaoberanie sa informáciami. To znamená, že informácie aktívne spochybňujeme, analyzujeme a hodnotíme, namiesto toho, aby sme ich pasívne absorbovali.

Pozrime sa bližšie na niektoré príklady toho, ako by sme mohli kriticky pracovať s informáciami o energii. Môžeme:

- **Identifikovať zdroje a predsudky** tým, že podrobne preskúmame pôvod informácií a rozpoznáme potenciálne vplyvy. Je zdroj dôveryhodný? Existujú nejaké záujmy?

- **Posúdiť presnosť a úplnosť** tým, že preskúmame informácie z hľadiska faktickej presnosti, logickej konzistentnosti a potenciálnych opomenutí. Sú informácie v súlade s inými spoľahlivými zdrojmi? Existujú nejaké medzery v prezentovaných údajoch alebo argumentoch?
- **Identifikovať mylné predstavy** rozpoznaním bežných logických omylov a zavádzajúcich argumentov, ktoré sa často používajú v diskusiách o energetike. Je uvažovanie správne? Existujú nejaké nepodložené tvrdenia alebo prehnané

tvrdenia?

- **Rozpoznať propagandu** identifikovaním pokusov o manipuláciu alebo skresľovanie informácií s cieľom presadiť určitú agendu. Sú vám informácie prezentované vyváženým a objektívnym spôsobom, alebo sú navrhnuté tak, aby ovplyvnili váš názor?
- **Zohľadnite sociálny a politický kontext** tým, že pochopíte, ako sú energetické otázky prepojené s dynamikou moci, sociálnou spravodlivosťou a ekonomickou nerovnosťou. Komu prospievajú určité energetické voľby? Kto znáša náklady?

Možno si spomeniete na príklady, keď ste sa kriticky zaoberali informáciami o energetike. Možno ste však neboli celkom istí, či to, čo ste počuli alebo čítali, je pravda. Ak chcete preskúmať niektoré príklady bežných mylných predstáv alebo nedorozumení o energetike, môžete si prečítať článok Medzinárodnej energetickej agentúry o [troch mýtoch o súčasnej globálnej energetickej kríze](#) alebo článok Svetového ekonomického fóra o [obnoviteľnej energii: vyvrátenie bežných mýtov](#).

Hodnotenie informácií o energii

Aby ste sa mohli efektívne orientovať v množstve dostupných informácií o energii, je nevyhnutné kriticky hodnotiť zdroje a informácie, ktoré poskytujú. Pozrime sa bližšie na niektoré spôsoby, ako sa môžete kriticky zaoberať informáciami o energii.

Pozrite sa bližšie na zdroj a autora (autorov):

- **Overenie dôveryhodnosti:** Posúďte autoritu, odbornosť a potenciálnu zaujatosť zdroja. Ide o renomovanú vedeckú organizáciu, vládnu agentúru, priemyselnú skupinu alebo individuálneho blogera?
- **Kontrola financovania a prepojení:** Pochopenie financovania a prepojení zdroja môže odhaliť potenciálne konflikty záujmov alebo zábery, ktoré by mohli ovplyvniť prezentované informácie.

Aké perspektívy, motivácie a kvalifikácie môžu mať autori?

- **Pozrite sa za slová:** Zvážte pozadie autora, jeho kvalifikáciu a potenciálne motivácie. Je odborníkom v danej oblasti? Má nejaké afiliácie, ktoré by mohli ovplyvniť jeho názor?

Posúďte presnosť a úplnosť informácií:

- **Výzvy v digitálnom veku:** Množstvo informácií dostupných online môže byť ohromujúce a nie všetky zdroje sú rovnaké. Navyše, nedostatok štandardizácie pri zbere a vykazovaní údajov o energii môže viesť k nekonzistentnosti a sťažiť porovnávanie.
- **Stratégie overovania:** Kľúčovými krokmi pri posudzovaní presnosti sú krížové overovanie informácií z viacerých spoľahlivých zdrojov, vyhľadávanie odborných názorov a kontrola citácií a podporných dôkazov.

Dávajte pozor na zaujatosti a dezinformácie:

- **Varovné signály:** Dávajte pozor na emotívny jazyk, prehnané tvrdenia, selektívne vyberanie údajov, jednostranné argumenty a logické chyby. Ak sa niečo zdá príliš dobré na to, aby to bola pravda, alebo príliš alarmujúce, je potrebné to ďalej preskúmať.
- **Kritická analýza:** Využite kritické myslenie na vyhodnotenie predložených dôkazov a vyvodených záverov. Existujú alternatívne vysvetlenia alebo pohľady?

Hodnoťte dôveryhodnosť webovej stránky:

- **Pozrite sa za povrch:** Vizuálne atraktívna webová stránka nezaručuje spoľahlivé informácie. Zohľadnite faktory ako názov domény, vlastníctvo, referencie autora, transparentnosť financovania a pridružených organizácií a prítomnosť jasnej redakčnej politiky. Hľadajte odkazy a citácie na podporu tvrdení.

Kritický prístup vám tiež pomôže pri informovanom výbere v oblasti energetiky, pretože vám umožní lepšie pochopiť:

- **Vaše možnosti:** Preskúmajte rôzne zdroje energie a technológie, ktoré máte ako spotrebiteľ v EÚ k dispozícii. Zohľadnite faktory, ako sú náklady, vplyv na životné prostredie a spoľahlivosť.
- **Energetická efektívnosť:** Zoznámte sa s energeticky úspornými spotrebičmi, modernizáciou energetiky v domácnosti a zmenami správania, ktoré vám môžu pomôcť znížiť spotrebu energie a ušetriť peniaze.
- **Obnoviteľná energia:** Preskúmajte možnosti využívania obnoviteľných zdrojov energie, ako sú solárne panely, veterné turbíny alebo tarify za zelenú elektrinu.

Záver

Spoločnosť s energetickou gramotnosťou je lepšie pripravená pochopiť zložitosť energetického systému, zapojiť sa do zmysluplných politických diskusií a robiť rozhodnutia, ktoré uprednostňujú dlhodobú udržateľnosť.

Vďaka kritickému prístupu k informáciám o energii sa môžete stať aktívnym a informovaným účastníkom energetickej transformácie EÚ.

Ďalšie zdroje

- Viac informácií o digitálnej energetickej transformácii nájdete v našom kurze [Čo je digitálna energetická transformácia?](#) Ak ste tento kurz už absolvovali, prečítajte si článok Európskej komisie o [digitalizácii energetického systému](#).
- Prečítajte si článok britskej spoločnosti National Grid [Mýty o čistej energii: je naozaj príliš drahá a nespoľahlivá?](#) Hoci sa zameriava na situáciu v Spojenom kráľovstve, mýty, ktoré sa tu rozoberajú, sú relevantné aj pre mnohé iné kontexty.
- Prečítajte si článok Energy Saving Trust s názvom [Debunking Solar Myths](#) (Vyvracanie mýtov o solárnej energii).

PodĎakovanie

Informácie o energii a kritická gramotnosť sú adaptáciou vybraných materiálov („Pôvodné diela“) nasledovne:

Kellberg, S., Keller, M., Nordine, J., Moser, S. & Lewalter, D. (2024) [Energetická gramotnosť pre všetkých? Skúmanie, či predchádzajúci záujem a znalosti o energii ovplyvňujú rozvoj energetickej gramotnosti v modernej sociálno-vedeckej múzejnej expozícii](#) International Journal of Science Education, časť B: Komunikácia a zapojenie verejnosti. 1-22. Tento článok je licencovaný [CC BY 4.0](#).

Charakter adaptácie pôvodného diela: Tento kurz integruje zistenia z tohto výskumu o tom, ako predchádzajúce vedomosti a záujem ovplyvňujú rozvoj energetickej gramotnosti.

Správa Medzinárodnej energetickej agentúry (IEA) [World Energy Employment 2022](#), ktorá je licencovaná [CC BY 4.0](#).

Povaha adaptácie pôvodného diela: Tento kurz využíva údaje a poznatky z tejto správy na zdôraznenie dôsledkov energetickej transformácie v EÚ na zamestnanosť.

Ide o dielo odvodené od projektu Every1 z materiálov IEA a projekt Every1 je výlučne zodpovedný za toto odvodené dielo. Odvodené dielo nie je nijakým spôsobom schválené IEA.

[Energetická efektívnosť](#) Európskej komisie je licencovaná [CC BY 4.0](#).

Charakter úpravy pôvodného diela: Tento kurz obsahuje informácie o politikách a smerniciach EÚ v oblasti energetickej efektívnosti s cieľom poskytnúť regionálny kontext pre kritickú energetickú gramotnosť.

[Digitalizácia energetickeho systému](#) Európskej komisie je licencovaná [pod licenciou CC BY 4.0](#).

Charakter úpravy pôvodného diela: Tento kurz integruje informácie o prístupe EÚ k digitalizácii energetickeho sektora, pričom zdôrazňuje úlohu digitálnych technológií v energetickej transformácii.

Táto adaptácia bola vypracovaná a uverejnená projektom Every1 (ďalej len „adaptér“) a je licencovaná [CC BY-SA 4.0](#), pokiaľ nie je uvedené inak.

Odkazy na obrázky

Hlavný obrázok kurzu: [Veterné turbíny!](#) Autor: Nina_Ali, [verejná doména](#).

Čo sú energetické informácie?: [Solárne panely hotové!](#) Autor: Mike Spasoff, licencia [CC BY 2.0](#).

Čo je kritická gramotnosť?: [Conectado](#) od Esther Vargas je licencované [CC BY-SA 2.0](#).

Hodnotenie informácií o energii: [Smartfóny na týždni módy](#) od Melissy BARRA je licencované [CC BY-SA 2.0](#).

Záver: [Engage](#) od Portland Seminary je licencovaný [CC BY-SA 2.0](#).